

הלכות דברים תנוחגים בפעודה סימן קעה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יד]

ואם מספק לו איזהו טוב ואיזהו רע, מפר לו לקתחלה לברך
'ברא פרי הגפן' על האחת וברכת 'הטוב' על השנייה.

מן היין כשיעור ברכה אחרונה, אך אפשר שדי בכך ששתה ממנו
כדי לוגמיו. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה ח)
שלכתחילה ישתה רביעית, ובדיעבד די במלא לוגמיו, אך אין די
בטעימה בעלמא.

מאידך, מסתימת הפוסקים שלא הזכירו שיעור בזה, כתב הקצות
השולחן (סי' סא בדה"ש ס"ק ה) שהוכיח בספר ברכת יוסף, שדי
בשתיית קצת יין משתי הכוסות בכדי לברך, והוסיף הקצות
השולחן ראיות לדבריו.

[משנ"ב ס"ק טז]

שקל אקד הנה תוסס בקביה בפני עצמו, כשיעור זמן זה עדין תדש
הוא ויכול להשתנות כל אקד בטעמיה.

12) ולגבי מיץ ענבים, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה יג)
שאין מברכים עליו הטוב והמטיב, כיון שאינו חשוב ואינו משמח.
וכן דעת הגר"ש אלישיב (אבני ישפה ח"א סי' לח) לגבי שתיית יין
לאחר מיץ ענבים. מאידך, דעת הגר"ע קרליץ (אבני ישפה שם),
הגר"פ שיינברג (חדושי בתרא) והגר"י פישר (וואת הברכה פי"ח)
שמברכים הטוב והמטיב על שתיית יין לאחר מיץ ענבים [וראה
שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' יד].

[משנ"ב ס"ק טז]

שאין לברך ברכת 'הטוב' אלא כששתו שניהם משתי הינות.

11) ולענין שיעור היין שצריך לשתות, כתב הכף החיים (ס"ק י)
שבין ביין הראשון ובין ביין האחרון צריך שיהיה שיעור שתיית
רביעית, שזהו שיעור חשוב לענין ברכה אחרונה. והדעת תורה
(ס"א) הוסיף, שגם אם יש רביעית לשני אנשים יחד לא מהני, אלא
צריך שתהיה רביעית לכל אחד, והביאם בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט
סי' יד) להלכה. והא"א (בוטשאטש) כתב, שמסתבר שצריך לשתות

הלכות דברים הנותנים בפעולה סימן קעה

עת

באר הגולה

ד שב בגמרא ה התקפות שם ותקשיבא ו טור וראש ותפודי שם ז ובנו פרץ בשם וכושי

מִיָּד 'בוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן' (יד) עַל הַטּוֹב וּפּוֹטֵר אֶת הָרַע, וְלֹא יִכְרֹף עַל הָרַע תְּחִלָּה 'בוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן' כְּדִי לִכְרֹף אַחֲרָיו 'הַטּוֹב וְהַמְטִיב', כִּי לְעוֹלָם יֵשׁ לִכְרֹף עַל הַעֲקָר וְעַל הַתְּכִיב תְּחִלָּה: ד יֵאֵין לִכְרֹף 'הַטּוֹב וְהַמְטִיב' אֶלֶּאֱאִם־בֶּן יֵשׁ אַחֵר (כ) (טו) עִמּוֹ, דְּהִכִּי מִשְׁמַע 'הַטּוֹב' לוֹ 'וְהַמְטִיב' לְחִבְרוֹ, הִיאֵהוּ הַדִּין אִם אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו עִמּוֹ, אָבֵל אִם הוּא יְחִידִי (ו) לֹא: ה' אִם רַבִּים מְסֻבִּים בְּסִעֻדָּה, כֹּל אֶחָד מִכְּרֹף לְעִצְמוֹ 'הַטּוֹב וְהַמְטִיב', וְלֹא יִכְרֹף אַחֵר לְכֻלָּם, דְּהִיָּשִׁינָן שְׂמָא יִקְדִּימוּ קְבֵה לְוִשֵׁט כְּשִׁיעֵנו אֲמֵן: הִנֵּה אָבֵל אִם הִיוּ מְסֻבִּים (ז) לְשִׁתּוֹת בְּלֹא אֲכִילָה, אֶחָד מִכְּרֹף לְכֻלָּם (וְעַן לְעִיל סוֹף סִימָן קעד): ו' יֵינָן שְׁתֵּי תְּכִיבוֹת וְהַכֹּל מִמֵּינָן אַחֵר, אִם בְּתוֹךְ אַרְבָּעִים יוֹם לְבָצִירְתּוֹ שְׂמֻהוּהוּ בְּשָׁנִי כְּלִים, (טז) תְּשִׁיבֵי בְּשָׁנִי מֵינִים וּמִכְּרֹכִין עֲלֵיו 'הַטּוֹב וְהַמְטִיב', וְאִם לְאַחַר אַרְבָּעִים יוֹם הִלְקוּהוּ אֵין מִכְּרֹכִין עֲלָיו, הוֹאִיל וְהַכֹּל מִמֵּינָן אַחֵר:

באר היטב

שערי תשובה

ותפטיב ציד שפסק בטרע ציפן רח וסימן ריו, ע"ש, ולפעניד צ"ע בזה, שעקר ברכה זו על שטותם עבשו טעם משפח יותר מבפחלה, אין זה תלמי רוב ומטוט אלא במשבים ואינו טכסית, ואם טועם שפה טעם יין טכסח אף שהוא על ידי תפירות ותפירות המטוט יש לברך, ודעת לברוך נקל ללמק בין מהיא דסימן זה וסימן ריו, ועין לקמן סימן רב לענין יין ככשל שנתערב ביין שאינו מבשל, ע"ש:

תחלה ואח"כ אדם שהוא טעם יורה, מכרף (כ"ח), ובסמך אינו מכרף, מ"א ושכנה"ג: וע"ז: (ס) עמו. כתב הל"ח: ראובן ושמעון ששותין כל א' מינו ושוב נתן ראובן לשמעון כוסו לשתות, צ"ע אם יכרף הטוב והמטיב, כיצד שאין שני יין אלא לשמעון, עמ"א. ובתשובת גת ונד"ס ק"ל א סימן מ כתב: אפילו יש אחר עמו ולא שמה מן היין הראשון ואח"כ בא להם יין אחר ורוצים לשתות שניהם גם יחד מן היין הכי, אין לו לכרף הטוב והמטיב, דמטיב לאחרינא ליכא ביין שלא שמה חברו מן היין הראשון; ואם גם עשה אחר שבהם יין אחר גמרו דעתם לשתות גם מן הראשון, מכרף הטוב והמטיב, ע"ש שכתב דבזה נפשטה השאלה של הרב ל"ח. ובתשובת פרח שושן ק"ל א ס"י יב האריך והעלה דבין אם שתי ראובן ושמעון מהיין הא' והמטיב הכי לא שמה אלא א' מהן ויבין אם הוא בהפך, בכלם יש להסתפק, ע"ש, וספק ברכות להקל, עמ"א ס"ק ד: (י) ל"א. כתב במרכיבי ס"פ הו"א, דהאקטא וקאורם לא יכרף הטוב והמטיב כי אין זה נהנה מן היין שאינו שלו, ע"כ, ופי' הכי דעתו, שהאורח לא יכרף רק הבעה"ב, והוא חולק עליו: לפי לא יכרף על מה שהזמין לו התפ"ח מיני יבנות לשתות אעפ"י שאינו שלו, ע"ש. והפ"ח כתב דהמרכיבי ר"ל שהאורח לא יכרף, אלא הבעה"ב מכרף והאורח יוצא בכרפתו, וכתב דהכי נקטינן וכ"פ הש"ג, והמ"א חולק עליו וכתב דהפ"ח ברכות להקל ולא יכרף לא האורח ולא הבעה"ב כשאין בשלחן אחר מבני ביתו; ומ"מ כתב דאם הבעה"ב נתן התקנן על השלחן כמו שעושים בסעודות גדולות, כלן שרין לטובה ומכרין הטוב והמטיב, ואם אין שותין בקה"ר רק כל א' בקה"ר א', פשיטא דאין לברך, ע"ש. ובתשובת פרח שושן ק"ל א ס"י יב האריך הרבה להקשות על המ"א והעלה דהאורח יכול לברך הטוב והמטיב וכן בעה"ב השותה עמו, וכן ראיתי נוהגים בבני גדולי הדור לברך האורח הטוב והמטיב, וכ"כ הרב אור חדש דף כט ס"ק ח ונתן טעם, משהו דהיי כאלו נתן לו היין הטובא פלו במטנה וכדוידה דמי, ע"ש. לכן כדי ליצאת מספק, בשעת הבעה"ב לאורח לברך יש לומר האורח לבעה"ב או הבעה"ב לאורח דבזה שנותן לו לברך הרי נתן פלו שלו, כדי שיהיה לברך הטוב והמטיב אלא דבלי עלמא, או יאמר שהמקצית היין הזה שלו, שאם נתן לו את כלו שוב לא יוכל לברך עליו הטוב והמטיב, עין פרח שושן ס"י שם: (י) לשתות. עין גת ונד"ס ק"ל א סימן מ"ד מה ויכרף אחריו. הטעם שתקנו הטוב על היין ולא על הפת, עין לבוש ובשכנה"ג: ובספר שטע שלמה דף לא ע"א:

משנה ברוכה

ברכת 'הטוב'; וכתב המגן אברהם, דגם הפעלה הבית לא יכול לומר ברכה זו באופן זה, אם לא שהפעלה הבית העמיד התקנן על השלחן לשתות מי שירצה, הרי כשתפוח ויכול אף האורח לברך; ואשתו ובניו, כיצד שצריך לפרנסן הרי באילו יש להם חלק בו. גם כיצד שישתו בבבירה ביתו, ולא זה בתוך זה תה בקה"ר זה. גם הסבימו פמה (טז) אחרונים, שאין לברך ברכת 'הטוב' אלא כששתו שניהם משתי היינונו, אכל אם שתי שניהם רק מין הראשון ומיין השני שתיה רק אחר או להפך, אין לברך. (יז) פקחו האחרונים: בברכת 'הטוב' יכול לברך בדיעבד אף שפקר שתיה ונזכר פשהיין בפיו, שפולעו ומכרף אחריו, אכל אם נזכר אחר שפקר שתיה, אין פדאי לברך; ומיהו, כשיש עוד יין בקנה, לבלי עלמא יכול לברך, דדמי למי ששכח לברך 'המוציא' ונזכר קדם גמור סעודה [פמ"ג]: ו' (טז) תשיבי בשני מינים. דכיון שקל אחר הנה תוסס בבכית בפני עצמו, כשעוד זמן זה צדין תדש הוא ויכול להשתנות כל אחד בטעמו, מה שאין פן אחר ארבעים יום הוא בכלל יין וישן ואין משתנה טעמו, ומיין אחר הוא ואין זה בכלל שני יין:

שער הצינן

(ט) ב"ח ומגן אברהם ושי"א: (י) עלת המיד ומגן אברהם, ואף דלתת המדות חולק, כתב הפרימגרים דספק ברכות להקל: (יא) ט"ו ואלהי רבה וחי' אדם: (יב) ט"ו: (יג) מגן אברהם ושי"א: (יד) מגן אברהם וחי' אדם, עין שם. ואף דבבאר היטב הביא בשם פרח שושן לברך בזה, ספק ברכות להקל: (טו) אפלו אם נתן לו הכוס בפתנה גמורה מכל מקום לא מקרי שתפין בהטובה, כיצד שלקל אחר שפקר לו כוסו [ממ"א], אם לא שנתן לו רק פתחיהו בפתנה, או נצטו על ידיה שתיין גמורים, וכמו שכתב בכאר היטב בשם פרח שושן, עין שם, וגם שבין הראשון ששתו הנה פוען ששפת: (טז) פרח שושן ונד"ה ס"מ: (ז) אלהי רבה ונד"ה ס"מ:

